

SZENT IVÁN-ÉJ
HAZÁNKBAN ÉS KÜLFÖLDÖN

AZ ÜNNEP HAGYOMÁNYAI
AZ ÉRDI KISTÉRSÉGBEN

Írta:

Vasné Tóth Kornélia

Kiadja a Csuka Zoltán Városi Könyvtár

Érd, 2007

Felelős kiadó:

Bazsóné Megyes Klára

könyvtárigazgató

Készült: 100 példányban

TARTALOM

MIRŐL NEVEZETES SZENT IVÁN ÉJSZAKÁJA?	5
NAPFORDULÓ	5
FÉNY ÉS SÖTÉTSÉG.....	6
AZ ELNEVEZÉS (SZENT JÁNOSBÓL SZENT IVÁN).....	7
TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS.....	8
A TŰZRÁKÁSSAL KAPCSOLATOS SZOKÁSOK, HIEDELMEK.....	13
EGYÉB SZOKÁSOK, HIEDELMEK.....	19
RÍTUSÉNEKEK	21
KITEKINTÉS – SZENT IVÁN-ÉJ HAZÁNKON KÍVÜL	33
SZENT IVÁN-ÉJ ÜNNEPLÉSE AZ ÉRDI KISTÉRSÉGBEN... 42	
SZÁZHALOMBATTA.....	42
TÁRNOK.....	56
ÉRD.....	66
<i>PILLANATKÉPEK AZ ÜNNEP ELŐKÉSZÜLETEIBŐL ÉS PROGRAMJAIBÓL (2003-2006, Bércesi Tibor felvételei):.....</i>	<i>68</i>
<i>INTERJÚ ÁBEL ANDRÁSSAL, A SZENT MIHÁLY ALAPÍTVÁNY ELNÖKÉVEL (2007).....</i>	<i>76</i>
<i>SZENT IVÁN NAPJÁNAK MEGÜNNEPLÉSE KÉPEKBEN (2007. június 23., Vasné Tóth Kornélia felvételei):.....</i>	<i>78</i>
FORRÁSOK JEGYZÉKE.....	89
BIBLIOGRÁFIA.....	93

MIRŐL NEVEZETES SZENT IVÁN ÉJSZAKÁJA?

Napforduló

Júniusban világszerte tartanak egyházi és világi ünnepeket, és különös módon mindegyiknek köze van a napfordulóhoz. **Június 21-én** az északi félteke **leghosszabb nappalát és legrövidebb éjszakáját** élhetjük meg évről évre. Ám Szent Iván éjszakája mégsem 21-ére esik, hanem **24-ére**. Feltehetjük hát a kérdést, hogy miért? Itt a csillagászat adja meg a választ. A nyári napforduló (nyárközép, Midsummer) ugyanis az évnek az a pontja, amikor a legmagasabb delelési ponton áll az égbolton a Nap. A kétféle időszámítási mód, a tropikus (azaz a Fölhöz viszonyított Napállás) és a tényleges naptári évek közti különbség a felelős abban, hogy a napforduló a naptár meghatározása óta már előrelépte ezt a három napot (naptárcsúszás-naptárreform).

Az északi féltekén élők számára a nyár a meleget, a termés betakarítását és az érést hozta magával (persze aszály és szárazság is kísérte). A napforduló ünneplését azért is fontosnak tartották, mert bár még sok meleg hónap volt hátra, mégis a napok ekkortól, a nyár „közepétől” kezdtek el rövidülni. Az ünnep így az elmúlást, a tél közeledtét jelezte előre. Az ünneplést igazából nem is a nap felkeltével, hanem az ünnep előestéjén, illetve éjszakáján kezdték, mely tudvalevőleg az év legrövidebb éjszakája.

Fény és sötétség

Az éjszaka a sötétség és a halál lunáris birodalma, így az évnek ezen a pontján minél **messzebb kell üzni az ártó szellemeket**, a fény erejével. Az emberek ezért tüzeket, máglyákat raktak, hogy így is a fényt idézzék meg, és időtlenné, kortalanná tegyék, legalább ezen az egy éjszakán. A június 23-a estéjén meggyújtott tüzek közül a leghíresebbek a hegyek tetején lángoltak. A sötétség egy időre elveszítette hatalmát, s a fény diadalmaskodott. Széles körben tartottak rítusokat és rituálékat a legrövidebb éjszaka, a természet, és a fák tiszteletére. A tűzfesztiválok és a szerelmi mágia, varázslás, bűbáj éje volt ez (lásd Shakespeare „Szentivánéji álom” című drámája). Az **éjszaka és a tűz mágikus bűbáját** hatásosnak gondolták mind az aktuális szerelmekre, mind a jövőkre: a szerelmeseknek együtt, vagy külön-külön kellett átugraniuk a szerencsét hozó lángok felett, melyek így messze űzték tőlük a rosszat. Minden más, amit ekkor cselekedtek, vagy munka, amit ekkor végeztek, bűbajos hatású volt: a patakok mellől ekkor begyűjtött virágoknak és gyógynövényeknek gyógyító hatást tulajdonítottak, a forrásokat, kutakat kitisztították és feldíszítették erre a napra. Mindezt azért, hogy növeljék a termékenységet, és a kutakban-forrásokban lakó szellemeket kiengeszteljék. Az ezen a napon szedett növények gyógyító és fertőtlenítő hatással bírtak mind az emberekre, mind az állatokra, de még a földekre is. Ez az időszak volt leginkább alkalmas a házasságok megkötésére.

Mivel az ünnep szimbolikája a fény és a világosság győzelmét fejezte ki a sötétség és a halál felett, az egyház erre a napra helyezte **Keresztelő Szent János születése napjának** ünnepét.

M. S. mester: Mária és Erzsébet találkozója (1506)

A június 24-e (mely napról kapta Szent Iván hava a nevét) a nyári napforduló napja, december 24-e pedig a télié. Két születés, egy Keresztelő és egy Megváltóé. A Keresztelő, aki a fényben született, és ezzel a fényvel kereszteli meg azt, aki majd győzedelmeskedik a halálon. Így a keresztény szimbolikába is beillesztést nyert a fény-sötétség küzdelme, az egyház ezért ünnepelhette a nyári napfordulót.

Az elnevezés (Szent Jánosból Szent Iván)

Ha az ünnep Keresztelő Szent János születése napja, akkor miért tulajdonítják mégis **Szent Ivánnak**? Azért, mert az Iván név a régi magyar Jovános, Ivános alakjából származik, illetve a János név szláv formájából. A magyar és a nyugati

szláv szokások között igen sok az egyezés, s mindkettő délszláv hatás alatt fejlődhetett ki. Az Iván eredetileg héber-görög-latin-orosz-magyar eredetű név, jelentése: Isten kegyelme, Isten kegyelmes. Így már érthető, hogy Szent János havának Szent János éjszakája nem más, mint Iván napja, június 24-e.⁽¹⁾

Zoborvidéken Virágos Szent Jánosnak, Szegeden Búzavágó Szent Jánosnak is mondják, emlékeztetve vele a közelgő aratásra. (Érdekes, hogy a szomszédos szlovákok nem az Iván, hanem a János névformát használják az ünneppel kapcsolatosan.)

TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

Bár a nyári napforduló tűzünnepét már évszázadok óta Szent Iván (János) napjának (június 24.) előestéjén tartják, és éppen ezért a legtöbb ember szemében keresztény ünnepnek számít, kétségtelen tény, hogy máig eleven szokásrendszere a kereszténységet messze megelőző korokból ered.

A nyárközép napja az éves tevékenységi kör jelentős napja a **neolitikus idők** óta. A nyári napforduló ünnepe ősi hagyományokra nyúlik vissza. Az őseMBER, aki még mágikus összhangban élt a természettel, a nyárközépi tűzgyújtással minden bizonnyal a Napot próbálta meg támogatni a sötétséggel vívott harcában. A kereszténység uralomra jutása után a Nap megsegítésének motívuma fokozatosan a háttérbe szorult, ennek ellenére a tűzünnep megőrizte mágikus karakterét. Ez mindenekelőtt magának a tűznek volt köszönhető, amelyet a régi korok emberei gyakorlati haszna mellett a világosság, a tisztaság, az egészség, az elevenség, a

szenvedély, a szerelem és az örök megújulás jelképének tekintettek.

Az **ókori Egyiptomban** az új fény, a termékenység és ehhez párosuló új tűz ünnepe, melyet Hator Istennőnek szenteltek. Ennek a rituálénak egyik fennmaradt eleme a termékenységi vagy tisztító tűzugrás, melyet a fiatal szerelmesek hajtottak végre.

Az ünnepről később is megemlékeztek a **kelták, germánok, szlávok, és az északi népek** szinte mindegyike (ahogy még ma is teszik). A kelta papok, a druidák a Föld és az Ég nászának tisztelegtek ezzel a kultusszal.

A **katolikus egyház** is erre a napra, június 24-ére helyezte Keresztelő Szent János (vagy Virágos Szent János) születését (a többi szent esetében mártírhaláluk napjáról emlékeznek meg, ez Keresztelő Szent Jánosnál augusztus 29-e). Az ünnep a keresztény világban az 5. századtól terjedt el. ⁽²⁾

Ami a **magyar** szokásokat illeti, Liungman úgy találja, hogy a magyar és nyugati szláv szokások közt igen sok az egyezés, s hogy mindkettő délszláv hatás alatt fejlődhetett ki. Liungman felfogása megegyezik a magyar kutatók többségének véleményével is. Az ünnep szláv Szent „Iván” neve kétségtelenné teszi, hogy itt igen régen begyökerezett átvételről van szó. ⁽³⁾ Azt hisszük, hogy az ünnep s a hozzá fűződő szokások átvétele a kereszténység igen korai, még bizánci hatás alatt álló korszakában történhetett meg, esetleg korábban, a vándorlás ideje alatt megismerkedhetett a magyarság e szokásokkal.

Bellosics Bálint a 20. század elején térképet készített az akkori Magyarország területén a magyar és a nemzetiségi nyelvterületek szentiváni szokásairól. E térképpel azt akarta bizonyítani, hogy a szokást a **germánoktól és szlávoktól** vette át a magyarság. Csakhogy – mivel a szokás jóval régebbi a török megszállásnál és az ezt követő népesség-cserénél – ez a

térkép kevés bizonyító erővel bír a múltra nézve. Bellosics térképe csupán azt bizonyítja, hogy a szlávság és germánság hasonló szokásai hatással voltak a magyar szokás életben tartására és újkori alakulására, az eredetről azonban keveset tudunk meg. Csak hipotézisekkel felelhetnénk arra a kérdésre, hogy a pogány kori magyarságnak voltak-e nyári tűzgyújtással kapcsolatos ünnepi szokásai, melyekhez a szentiváni tűzgyújtás kapcsolódhatott. Valószínű, hogy voltak ilyenek. Ibn Ruszta és más arab, bizánci források megemlékeznek a **pogány magyarok „tűzimádásáról”** ⁽⁴⁾, de hogy a tűzzel kapcsolatos szertartások napfordulókhoz vagy más időponthoz kapcsolódtak – erről semmi adat nem szól. Nyár eleji tűzáldozatról a pásztorkodó nomád népeknél bőven hallunk, azonban itt is igen elterjedt közép-eurázsiai gyakorlattal állunk szemben.

Az 1897-ben íródott „Magyar Mythológiában” olvashatjuk, hogy a magyar ősvallásban a június 24-én tartott Szent János ünnep a „Napistennek” volt szentelve, és ezt a hagyományt őrizték azokban a szokásokban, melyek szerint Virágos Szent János napjának éjjelén mindenfelé (erdőkön és mezőkön, völgyekben és hegyeken) tüzeket gyújtottak, és e tüzek mellett különböző játékokat játszottak az emberek. Ilyen volt például a tűzugrás szokása, amely nem csupán a „Krisztusi értelemben vett” tűzkereszttség felelevenítése volt (tudjuk, hogy Krisztus előtt Keresztelő János még vízzel keresztelt), hanem egyúttal hálaadás is azon égi hatalmak felé, akik a nyarat elhozva lehetővé tették, hogy a föld erői ne haljanak ki, hanem termésükkel továbbra is gazdagítsák az emberiséget. Ezekben a korokban azt még a legegyszerűbb ember is tudta, hogy a nyár áldásai és adományai szoros összefüggésben vannak a Nappal, a Nap erejével, fényével.

A **pogány szlávok** a nyári napforduló ünnepén nagy tüzeket gyújtottak a fás, bokros vízpartokon. Először csak

énekeltek, ettek-ittak a tűz körül, külön a nők, külön a férfiak. Éjfél közeledtével feláldoztak egy fehér tyúkot és egy fekete kakast, s vérüket égő olajjal teli tálba csurgatták. Az áldozat után hosszan tartó körtáncba kezdtek, majd amikor a tüzek kialudtak, ledobálták ruháikat és beugráltak a vízbe. Itt azután mindenki azzal töltötte a kedvét, akivel a sötétben összekerült. (Lásd Tarkovszkij „Andrej Rubljov” című filmjében.)

Az átvétel nálunk délszláv közvetítéssel történhetett. A szentiváni tűzgyújtást M. Gavazzi a délszlávok egyik jellemző közös kultúrkincsének tartja. Azonban ez nem ad feleletet az átvétel módjára. Egyházi kezdeményezésre történt, vagy pedig a régebben itt lakó szláv lakosságtól tanultuk-e a szokást? Az egyház e tűzgyújtást s a kapcsolódó szokásokat néha pogány babonának nevezte, máskor azonban maga is részt vett bennük és szentesítette őket. Temesvári Pelbárt magyarországi prédikátor egyenesen egyházi szokásnak nevezi a szentiváni tűzgyújtást. Egy 18. századi egyházi szerző, Melchior Inchoffer szerint a magyarok a **11. században**, 1026-ban már gyújtottak tüzet Iván előestéjén, de ez a szemet kápráztató fénnel és tűzgyújtással, a tűz körüli ugrádozással, tánccal pogány babonába fulladt. ⁽⁵⁾ Más vélemények szerint a korai írásos források csak a **15. századtól** szólnak az ünnep hazánkban való megtartásáról. ⁽⁶⁾

A 15. századi osztrák adatok főúri körökre utalnak. Bécsben Zsigmond herceg 1456-ban Keresztelő János ünnepe utáni vasárnap táncmulatságot rendezett. A 15. század közepén a bécsi polgármester is megülte az ünnepet. ⁽⁷⁾

A **16. század** óta több forrás szerint is örömtüzet gyújtottak ezen az ünnepen. ⁽⁸⁾ Telegdi Miklós prédikátor 1577-ben a szentiváni tüzről mint az egyház által helyesnek tartott emlékszokásról szól. ⁽⁹⁾ Később az ünnepi és örömtüzeket általában is Szent Iván tüzének nevezték, a június hónapot pedig Szent Iván havának.

Egy középkori krónikás szerint a nyári napforduló ünnepét a következő, tűzzel kapcsolatos mágikus népszokások jellemzik: hatalmas örömtüzek gyújtása, a szántóföldek megkerülése égő faágakkal, lángoló kerék legurítása egy magaslatról.

A **18. században** Bod Péter (1712–1769) református lelkész ugyancsak ezt a három jellegzetes Szent Iván-napi szokást említi meg „Szent Heortokrates” c. művében és „A Históriakra utat mutató Magyar Lexikon”-ban: ⁽¹⁰⁾

„Ezen a napon pedig ilyen dolgokat szoktak cselekedni: A gyermekek szemetet, csontot egybeszednek, hogy azt megégessék és füstöt csináljanak, melynek ezt az okát tartják, hogy a tájban a pogányok a kutak körül tüzet szoktanak volt tenni, hogy a kígyók ne szaporodjanak ott, minthogy ez Szent János napja tájában szokott lenni, a keresztények – a tudatlanság is segítvén – a tájba tüzeket tettek, azokat által szökdösték és azt kívánták, hogy minden szomorúságuk égjen el. Égő üszköket szoktak kezekben hordozni és azokkal a határokat kerülni, azt gondolván, hogy így áldatik meg az ő földeiknek termése. Némely helyeken ezen a napon kerekeket forgatnak, amelyek azt jelentik, hogy a nap már az égen felső pontjára hágott és minden dolgok változnak.”

Bod Péter egy másik írásában a nyárközépi füstölés eredetének magyarázatát még kiegészíti egy, a középkorból származó, Európa-szerte ismert elmélettel: „A melly szokás maradt a Pogányoktól, kik olyan vélekedésben vóltanak, hogy a Sárkányok ez idő tájban, nem szenvedhették a meleget, a kutak és források körül szárnyalnak, s oda hullatják mérgeket: az afféle bűdös füstel akarták azért elűzni”. ⁽¹¹⁾

A **19. század végéig** szinte nem volt olyan falu **Európában**, ahol ne lángoltak volna fel a nyárközépi tüzek. (Részletesen lásd a Kitekintés c. fejezetben.)

A **II. világháborúig** magyar nyelvterületen sok helyütt élő szokás volt.

Napjainkban nyárközép, azaz Szent Iván napja a **skandináv és az északi országok** nagy részében **nemzeti ünnep**, és számukra az év egyik legfontosabb napja. **Magyarországon** az **1990-es évektől** kezdték újra megünnepelni Szent Iván napját, a régi szokásokat azonban kevés helyen, pl. néhány Somogy megyei faluban, és a határainkon kívüli magyar településeken találjuk meg (Nyitra, Hont, Bars, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyék).⁽¹²⁾

A fellobbanó tüzek mellett a nyugati országokhoz hasonlóan e napon már Magyarországon is megrendezik a Múzeumok Éjszakáját. Ez a kezdeményezés 2001-ben a Magyar Néprajzi Múzeumból indult, eleinte csak néhány múzeum csatlakozott, mára sok követője lett. A múzeumokat kivilágítják, és a különböző kiállítások éjjel is megnézhetőek. Budapest terein ezen az éjszakán klasszikus és popkoncertek százai hallhatók, de vidéken is mindenfele szól a zene.

A TŰZRAKÁSSAL KAPCSOLATOS SZOKÁSOK, HIEDELMEK

Szent Iván tüze örömhírt jelentett. A Szent Iván-napkor gyújtott ünnepi tüzek népszerűségével nem vetekedhettek a más időpontokban (karácsony böjtjén, farsangkor, a húsvéti ünnepkörben) gyújtott tüzek. Hajdan az ilyen tüzek gyújtását és beszentelését papok végezték. A szentiváni tűzgyújtáshoz számos hiedelem fűződött, szerencsehozó és baljóslatú egyaránt.

Bod Péter idézett műveiben megemlíti a tűz körüli táncot és éneklést. A **tűzugrás** szokása hazánkban délszláv

közvetítéssel terjedt el. A tüzet nemcsak a felnőttek, hanem a gyerekek is át szokták ugrani. A pogány hagyományban a tűz egyrésztől Napszimbólum, tehát a Nap megújódását kívánták elősegíteni a tűzgyújtással, másrészt pedig a megújulás szimbóluma. Aki átugrotta a tüzet, az megtisztult, új erőt kapott. ⁽¹³⁾ A tűzgrást azért végezték, hogy a Nap mindig olyan magasra „ugorjon”, mint ezen a napon (analógiás mágia). Az éjszaka és a tűz mágikus bűbáját hatásosnak gondolták mind az aktuális szerelmekre, mind az eljövendőkre: a szerelmeseknek együtt vagy külön-külön kellett átugraniuk a szerencsét hozó lángok felett, melyek így messze űzték tőlük a rosszat.

Azt tartották, a szentiváni tüzek **egészségvarázsló jelleggel** bírnak. A tűz átugrása ilyen értelmezést is kaphatott, illetve a felette füstölt különféle növények ezáltal nyertek gyógyító erőt. A daganatokat megfüstölt virágzó bodzaággal gyógyították (Menyhén, Gímesen), vagy fodormentát és tisztesfüvet füstöltek mellfájás ellen (Vajkán). Tardoskedden (Nyitra vármegye) a tűzön megpörkölt vadbodzát az ágyba vitték a bolhák ellen. Aki a tűzbe aszalt körtét vagy almát dobott, megóvta magát a betegségektől. ⁽¹⁴⁾ Topolyán a tűz paraszába tették az almát, azt tartották, aki abból eszik, nem fog fájni a toroka. A tűz tisztító hatása révén egyébként is megvéd a betegségek, elsősorban a pestis ellen. Szeged környékén tűzbe dobott, majd onnan kipiszkált almát fogyasztottak a torok- és hasfájás elmulasztására vagy megelőzésére. A gyerekeknek „szentiváni” almát adtak, hogy betegek ne legyenek. A tűzbe való gyümölcsdobálásnak olyan magyarázatát is adták, hogy akinek elhunyt kisgyermek van, így juttatja gyümölcshöz a túlvilágon. Baranya megyében a sült almából néhányat a temetőben a sírhalmokra helyeztek. ⁽¹⁵⁾

A verhovinaiak a tűzhöz odahajtották a koszorúkkal és csengettyűkkel díszített marhacsordát is, szájukat egyenként

felnyitva a tűz lángja felé tartották, hogy így a „kardjuk” nevű nyavalyától megőrizték őket. Ugyanitt szokás volt, hogy a fiatalok fakalapácsokkal vizes kötáblára helyezett izzó szénre ütnek, s ezáltal pisztolydurranáshoz hasonló zajt keltenek. ⁽¹⁶⁾

A hit szerint a tűz füstje védi a határt a jégveréssel, köddel, dögvésszel szemben, elősegíti a jó termést.

A tüzet táplálhatta zsúpszalma, rőzse, kidöntött májusfa, gaz, de akár szemét is. Egyes vidékeken gazt is dobtak a máglyára, azt gondolták ugyanis, ha a gazt elégetik, a gabonájuk tiszta, gyommentes lesz. A Vajdaság egyes területein illatos virágokat és gyógynövényeket raktak a tűzre, a „Szent Iván füve” – a rutafa – ontotta illatát. Gyógynövényeket, virágokat (ökörfark-kórót, orgonát, bodzát, ürmet) azért füstöltek a tűz fölött, hogy azok hatékonyabbak legyenek: „*Tisztas légy, hasznos légy, Majoranna, bukros légy*”. ⁽¹⁷⁾

Egyes falvakban (pl. Kolon, Drégelypalánk) a tűzrevalót lányok gyűjtötték össze és ők is gyűjtötták meg. A csallóközi leírások szerint (pl. Egyházgellén) a tűzrevaló összeszedése a legények feladata volt. Előző este végigmentek kocsival a falun. A háziakhoz bekiabáltak: „*Rőzsét, rőzsét, adjanak rőzsét! Ha nem adnak rőzsét, elvisszük a tőkét!*” ⁽¹⁸⁾. A tüzet gyakran szabályos négyszög alakúra rakták, a falu népe meghatározott rend szerint ülte körül, ahogy a szentiváni ének mondja:

„Tyüzet megrakájuk, négyszögre rakájuk.

Egyik szögin únek szíp öregasszonyok,

A másikon únek szíp öreg emberek,

Harmagyon únek szíp hajadon lányok,

Negyediken únek szíp ifjú legények.” ⁽¹⁹⁾

A szertartásos meggyújtás részeként a máglyát egy lány háromszor körbejárta, vízzel meghintette, a máglya tetejére

tették az előző évi aratókoszorút, végül egy legény háromszor körülfutotta fáklyával, majd meggyújtotta. A lángoló tüzet **pajkos és párosító szövegek** (lásd Rítusénekek c. fejezet) kiabálása közben átugrálták. A szokás lényeges eleme a szerelemvarázslás – erre utalásokat találhatunk a rítusénekekben is. Gyakran a falu összes fiatalját kiénekeltek.⁽²⁰⁾ A Muraközben a lányok azoknak a legényeknek, akikkel összepárosították a tűznél, a rá következő vasárnapon bokrétát ajándékoztak, amit a legény, ha elégedett volt a párosítással, szalaggal viszonzott. Sokszor lett ezekből házasság.⁽²¹⁾ Zsérén a legények közül az, akinek nem tetszett az a leány, akivel kiénekeltek, szétrúgta a tüzet. A leányok a tüzet megigazítva tovább folytatták az éneklést, mindaddig, míg az összes leányt és legényt ki nem énekeltek.⁽²²⁾

A tűzgyújtással kapcsolatos **mátkázó, barátságkötő szokás** a Baranya megyei Hörnyék községből (Berze Nagy János közlése, 1940.): „Szent János napján estefelé a falun kívül (berekben) kisebb-nagyobb (10-15 éves) fiúk rőzsét, ágotbogot hordanak nagy máglyába. Amikor sötétedni kezd, összejön a falu fiatalsága, a lányok kezében faágra kötözött meggybokréta (10-15 cm hosszú), tetejébe a kihelyezett fára alma van tűzve (Szent János alma). Ez a baba- vagy komafa. Gyülekezés után a máglyát meggyújtják s ennek fényénél két leány – jó barátnők – egymással szembe állva, a komafát kézben tartva mondják:

Mátka, mátká mátkázunk,
Míg élünk, míg halunk,
Mindig mátkák maradunk. (kétszer)
(Harmadszorra:)
Koma, koma, komázunk,
Míg élünk, míg halunk,
Mindig komák maradunk.

A babát kicserélik. A tűz leégése után a fiúk a tüzet ugrálják át, utána száraz fakérgéből, leginkább meggyfából csávát, fáklyát gyújtanak a tűzben, azt hajtogatják fel-alá és szaladnak vele.”⁽²³⁾

A Nyitra megyei perkiek a lányokkal átugratták a lobogó tüzet, aki sérelem nélkül átugrotta, azt mint ügyes lányt kiszemelték, s a következő farsangra elvitték asszonyoknak. Akinek nem sikerült az átugrás, az pártában maradt. Innen a közmondás: „*Elugrotta mint a perki leány a férjhez menést*”.⁽²⁴⁾

Almágyon (Gömör és Kishont vármegye) a lányok, mielőtt kimentek volna a tűzhöz, a kenderföldön egy-egy szál kendert fűztek a hajukba, s a falun végigszaladva kiabálták:

„Az én hajam olyan legyen,
Mint a csikó farka.
Még annál is hosszabb,
Mint a világ hossza.
Még annál is hosszabb,
Mint a Duna hossza.” (Kotics)⁽²⁵⁾

A tűzugrálás közben ezt kiáltották: „*Kezem, lábam ki ne törjön, minden csontom összeforrjék*”.⁽²⁶⁾

E nap XIII. Orbán pápa alatt, 1378-ban lett **egyházünnep**. „Egyházi jelentésben az e napon szokásos tűzrakással azon percek idéztetnek elő, midőn Mária Erzsébetet megköszöntvén anyja méhében röpdösött, mintegy táncolt örömeiben János, avégett, mivel látni ugyan nem tudta, de érezte a Messiással megáldott rokonasszonyt, Máriaát magához közel lenni, akinek születendő fia előtt fog útkészítő előkövet lenni. A tűz jelenti azt a buzgóságot, melytől János Jézus iránt égett.”⁽²⁷⁾

Egyes helyeken a határban rakott tüzet háromszor kell átugrani, hogy Szent János közbenjárásával a Szentháromságnál kegyelmet nyerjenek.⁽²⁸⁾

„A tűz gyújtása és átugrása még nemrég is szokás volt sok helyen, pl. Padén, Szajánban, Pacséron, Verbicán.”⁽²⁹⁾
A szokás a magyar nyelvterület legészakibb és legdélibb csücskében élt legtovább.

A nyárközépi tűz különféle maradványait Európa-szerte kitűnő **amulettnek** tartották. (Lásd Kitekintés c. fejezet.) Bod Péter (18. sz.) feljegyzése szerint az üszögöket felszúrták a káposztáskertben, hogy a hernyó a káposztát meg ne egye, és a vetések közé is vittek belőle.⁽³⁰⁾

A fény diadala

EGYÉB SZOKÁSOK, HIEDELMEK

Szent Iván előestéjén **ágot tűztek** a tyúkólra rontás, boszorkányok ellen. Szokás volt ugyanekkor mezei virágokból, füvekből **koszorút kötni**, s azt a ház elejére akasztani, tűzvész ellen.⁽³¹⁾

A 18. században kutak, források vize körül **füstöltek**, hogy a sárkányok, kígyók mérgét elűzzék.

Egyes falvakban Szent Iván napjához **gyümölcsvesési tilalom** kötődött. Úgy tartották, aki ezen a napon gyümölcsöt eszik, annak baj éri a kisgyerekét. Az Ormánságban élt az a hiedelem, hogy amelyik anyának meghalt kisgyermeké van, Szent Iván-nap előtt nem szabad **almát** ennie, mert megeszti a mennyországban lévő gyermeke aranyalmáját. Szeged egyes városrészeiben a 20. század elején még szokás volt, hogy gyerekek járták az utcát, így kiabálva: „*Hintsék kendtök almát, ha nem: pedig hajmát!*”⁽³²⁾ A háziak a kerítésen át az ünnepre érő szentiváni almát, egyéb gyümölcsöt vagy aprópénzt dobtak ki. A szokás egyik magyarázata szerint a kiszórt almával a család elhunyt gyermekeit vendégelik meg. Az ünnepen a hajdúdorogi, büdszentmihályi görög katolikusok János almáját osztják szét a gyerekek között. Az a lány, aki nem evett e napig **cseresznyét**, szétosztja leánytársai között a magával hozott gyümölcsöt. A Tápíó menti falvakban azok az asszonyok, akiknek meghalt a kisgyermekük, egyáltalán nem ettek ilyenkor cseresznyét, de a tűz körül álló gyermekeknek cseresznyét osztogattak.⁽³³⁾

A nyári napforduló ünnepét egykor a **jövendőmondásra** is különösen alkalmasnak tartották. Karcagon és Kéthelyen a Szent Iván-nap előtti kakukkszó olcsó, az utána való drága gabonát jósolt. A nap hajnalán az öregasszonyok meztelenül megkerülték a földjüket, harmatot szedtek, gyógyfüveket kerestek, különösen az aranyospatrac

nevűt, mert az ilyenkor megszólalt, s a többi fű titkát is kibeszélte. A palóc lányok a tűz kialvása után a kenderföldre mentek, és ott egyenként a kenderbe heveredtek. Azt tartották, hogy amelyikük után a letiport kender feláll, az egy éven belül férjhez megy. Menyhén éjfél tájban a lányok két szál kendert kötöttek össze, kilenc nap múlva megnézték, akié virágos volt, annak legény, akié magos, annak özvegyember lett az ura, a néphit szerint.⁽³⁴⁾

Abaúj-Torna megyében a fiatal házasok 13 szem paraszt tettek egy fazékba. Az asszony felhajította a fazekat jó magasra, és ha egy szem parázs sem hullott ki belőle, boldog családi életre számíthattak. A Nógrád megyei Mihálygerdén a búzából font koszorút, mellyel a tüzet átugrották, a legközelebb álló fűzfára sorba felhajgálták, és úgy tartották, akié fennakad, az még azon az őszen férjhez fog menni.

Szent Iván napját **idő- és termésjósló napként** is számon tartották. Úgy hitték: „*János napi zivatar, negyven napig elkavar*”. Ha Szent Iván-napon megszólal a kakukk, olcsó lesz a gabona. Szent Ivánkor megszakad a gabona gyökere. Sokan úgy vélték, hogy erre a napra „megszólal” a gabona, azaz „szökölni” kezd.⁽³⁵⁾

A néphit szerint Szent Iván előestéjén virágzik a **páfrány**. Az aranyosan fénylő virág csak néhány pillanatig él, azután elhervad és elenyészik. Aki keresve-keresetlen mégis rálel, érteni fogja az állatok nyelvét, és meglátja a földbe rejtett kincseket. A dunántúli Somló vidékén úgy tudják, hogy a boszorkányok a páfrány virágának köszönhetik mágikus erejüket és tudásukat. A szatmári Sárközben azt is tudni vélték, hogy aki megszerzi a páfrány virágát, nem csak az állatok, hanem a füvek és a fák beszédét is megérti. A páfrány virágát vagy magját egykor Európa-szerte láthatatlanná tevő varázsszernek tartották. A következő szavak Shakespeare IV. Henrik című drámájában hangzanak el: „*páfránymag*

balzsamunk van, s láthatatlanul járunk-keliünk”. A néphit szerint azonban szinte lehetetlen megszerezni a páfrány virágát, mert a bimbó fakadását kísérő mágikus fuvallat mély álmat bocsát az emberre. Sokan úgy tudják, hogy abban a pillanatban, amikor a virág kinyílik, odarepül egy apró madár, és elragadja az ember elől. Mások viszont azt tartják, hogy maga az ördög szakítja le a virágot, mivel nem akarja, hogy más is rendelkezzen az általa birtokolt mágikus erővel. ⁽³⁶⁾

Szent Iván ünnepét az ekkor szokásos **varázslások** miatt a 18. századi boszorkányperekben is gyakran említik, mint fontos dátumot, amikor a természetfölötti erővel rendelkező embereknek egymással viaskodniuk kell. ⁽³⁷⁾

Domokos Pál Péter feljegyzése szerint az 1930-as években Csikszentdomokoson Keresztelő Szent János napján és éjjelén a gyermekek „**jánosoltak**”, más névvel „**angyalkáztak**”. Minden szereplő búzavirág-koszorúval volt díszítve e szokásban. Az almafa alatt ült a leány, akit általában Márton Szép Ilonának neveztek. Koszorút kötött, énekelt. Ebben a szituációban következett be az égi jelenés, a Bárány – Krisztus – megjelenése, a túlvilágra való elragadás. ⁽³⁸⁾ (Lásd még a Kitekintés c. fejezetben.)

RÍTUSÉNEKEK

Kodály Zoltán a 20. század elején Zoborvidéken több szentiváni éneket lejegyzett. Gyakran igen hosszúak ezek az énekek. Ismert a szólás, miszerint „*Hosszú, mint a szentiváni ének*”. Ezt főleg a Nyitra vidéki éneksorozatokra vonatkoztatták. Az ország más részeiből származó énekek általában nem olyan hosszúak. A hosszú ének leírja a tűzgyújtást és a falu lakóinak a tűz körüli elhelyezkedését, a

következőkben több lányokat fiúkkal párosító szakasz is van, majd a virágok vetélkedése, melyben a szerelmet jelképező virág lesz a győztes. Az énekek gazdag motívumkincset ölelnek át. ⁽³⁹⁾ Heltai Gáspár az alábbi magyarázatát adja e mondásnak: „*Hallottam, hogy igen hosszú a szent Iván éneke, hogy az ördög azt megkezdvén, el nem végezhette, hanem megfulladott rajta.*” ⁽⁴⁰⁾

Szent Iván-i énekek – Kodály Zoltán, Vikár Béla és mások gyűjtéséből ⁽⁴¹⁾:

1.

Tyüzet megrakájuk, négyszögre rakájuk.

Egyik szőgin únek szíp öregasszonyok,
A másikon únek szíp öreg emberek,
Harmagyon únek szíp hajadon lányok,
Negyediken únek szíp ifjú legények.

Hajók, hajók sár hajók
Magyar Ilonának haján folyó
gyöngy koszorú gyöngy.

Meggyulandó Császár Borcsának kőháza,
ojtsuk, ojtsuk, jaj ne hagyjuk szegényeket.

Mel magos rutafa, ága elágazott,
a tengeren által hajlongott.
Egyik ága hajlott Balkó Pista udvarába,
Másik ága hajlott Császár Borcsa udvarába,
Selem sár hajó Magyar Ilonának haján
folyó gyöngy koszorú gyöngy.

Kilovai vannak a nagy hegyek alatt,

Téridd, Ilka, téridd az én lovaimot,
de ott is ott vannak a Balkó Mihálé
én is megtárltem a te ludaidot.
Selem sár hajó Magyar Ilonának
haján folyó gyöngy koszorú gyöngy.

(Virágok vetéikedése – éneklése közben a nők illatos füveket szórtak a tűzbe. Mikor a szövegben említett virágok nevét kimondták, a tűzbe dobták.)

Oda vetekegy ik háromféle virág.
Virágom, véled elme gyek,
virágom, tóled el sem maradok.

Elsőféle virág a búza szíp virág. Virágom stb.
Másikféle virág a szőlő szíp virág. Virágom stb.
Harmadikféle virág a rúzsza szíp virág. Virágom stb.
Ne vetekegy vélem te szőlő szíp virág, mert bizony énelem széles ez a világ. Virágom stb.
Ne vetekegy vélem te rúzsza szép virág, mert bizony énelem szent misét szolgálnak. Virágom stb.
Odavetekegy a rúzsza szép virág. Virágom stb.
Ne vetekegy vélem, te szőlő szíp virág, mert bizony én vélem lányok dicsekednek. Virágom stb.
Ha ja gyivó meg írlik, a levele lehullik,
ropan gyivó mogyoró levél alatt.

Lassan csendíjjetek, tik apró gyiákim,
hagy aludjon Mária napfótkótyig.

Ahun a nap ényugszik, Máriaájában nyugszik,
ropan gyivó mogyoró levél alatt.

Hajtsd rúzsám hajtsd a cseresnye jágát,
hagy szakajjak szípi bõ szeretõmnek.

Szeretõmnek szípi bõ, magamnak jov ábõ,
roppan gy ivó, mogy oró levél alatt.

Ha jén vónék a budai nemes asszony,
kisõpreném a budai nagy piacztot.

Megõntõzném hidegkõkutnak vizivel,
behinteném apró pünkõsd rúzsával.
(*Kolon, Nyitra vármegye, 1909.*)

2.

Magos a rutafa

Ága elágazik,
Selyem sárhaja,
Magyar Ilona
Haján folyú gy õngy
Koszorúja gy õngy .

Még tenger is
Áthajladozik
Selyem sárhaja,
Magyar Ilona
Haján folyú gy õngy
Koszorúja gy õngy .

Egyik ága hajlik
Barna legény
udvarába,
Selyem sárhaja,

Magyar Ilona
Haján folyú gyöngy
Koszorúja gyöngy.

Másik ága hajlik
Szőke leány
udvarába,
Selyem sárhaja,
Magyar Ilona
Haján folyú gyöngy
Koszorúja gyöngy.

*(Zoborvidéki Pográny. Kiéneklős párosító dal, a barna legény,
szőke leány kifejezések helyettesíthetők fiú- és lánynevekkel;
Vikár Béla gyűjtése)*

/A rutafa alacsony, cserjés növény. Mégsem téved a népdal, mikor a „magos” jelzõt teszi elé, mert van egy kivétel. Ha tenger mellett sarjad, akkor magasra nő. Olyan idők emlékét őrzi ez az ősi ének, mikor magyarságunk valamelyik ága még egy tenger melletti őshazában élt, ahol magasra nőtt a rutafa. Östörténetünknek ez az ideje, helye már teljesen homályba veszett. De a népdal még most is őrzi emlékét. Egyébként a dalban a rutafa a szüzesség, a leányra és legényre hajló két ága a tiszta szerelem jelképe./

3.

Hajtsad, szívem, hajtsad a cseresznye ágát,
Hagy szakajjak ződjibő szeretőmnek!

Szeretőmnek ződjibő, magamnak javábó.
Szeretőmnek ződjibő, szeretőmnek.

Ha a gyivó megérik, a levele lehull,

Roppan gyivó, mogyoró levél alá.

Lassan csöndíjjetek, szép apró gyiákok,
Hagy alu ggy on Mária napfőköttyig.

Mária, Mária, a szíp Szűz Mária,
Dicsérendő az Atya e világon.

A kolonyi lányok mind azt éneklük,
Hogy döllön ki a gyivó, a gyivófa.
(Alsócsitár. Amelyik lány nem evett cseresznyét Szent Ivánig, az vitt magával a tűzhöz, és lánytársai közt szétosztva énekelte ezt a dalt.)

4.

Szentiványi tiszta búza

Kihajlik a gyalogútra.
Aki aztat learatja,
Azt az Isten jól megáldja.

Fúj a szelő, hull a búza,
Sarlóm éle pereg rajta.
Mefogom a sarlóm nyelít,
Annak látom jövedelmit.

Kötelet terítem földre,
Markot rakok közepibe,
Markot rakok közepibe,
Örül gazda szíve-lelke.

Aratórészem eladom,
Lesz kék dolmányom, kalapom
Kalapomnak karimája,

Illik a rozmarin g rája.

(Bodok)

5.

Rakd meg, babám, a tüzet, hadd csapjon a lángja,

Gyöngé karjai mat melegítsem nála!

Jöttem is, mentem is, arra jártam én is,

Gyere, kedves galambom, ugorj egyet te is!

Gyere, babám, tegyél rá, hadd szikrázzon lángja,

Terítsd földre a subád, hadd fekszünk le rája!

Jöttem is, mentem is, arra jártam én is,

Gyere, kedves galambom, melegedj meg te is!

(Tild)

6.

Ha én vónék a budai nemesasszony,

Kisöprením a budai nagypiacot.

Megöntöz ním hideg kőkútnak vizéve,

Behinteném apró pünkösdi rúzsáva.

Rendvel ülnek, rendvel ülnek a szíp lányok,

Rendvel níznek, rendvel níznek a tükörben.

Ha a tükör, ha a tükör nem hazudna,

Jaj, ki vóna, jaj, ki vóna nálammá szebb.

(Kolon, Nyitra vármegye)

7.

Jézus magát jelenti háromszor esztendőben.

Jézus magát jelen geti, ho gy .

Először jelenti a gy karácson napján.

Jézus magát jelen geti, ho gy .

Másodszor jelenti hangos húsvét napján.

Jézus magát jelen geti, ho gy .

Harmadszor jelenti piros pünkösöd napján.

Jézus magát jelen geti, ho gy .

Nagy karácson napján havas esők esnek.

Jézus magát jelen geti, ho gy .

Hangos húsvét napján Tisza megáradott.

Jézus magát jelen geti, ho gy .

Piros pünkösöd napján rózsza megvirágzott.

Jézus magát jelen geti, ho gy .

(Bodok)

8.

Velágodj, velágodj,

Velágos Szent János!

Ha én elaluszok,

Te is elaludjál!

Ha én felocsúdok,

Te is velágíjjál!

(Bodok)

9.

Rőzsét, rőzsét

Adjanak Rőzsét!

Ha nem adnak rőzsét,

Elvisszük a tőkét!

(Egyházgelle)

10.

Sütnivalót loptam,

Az utcára csaptam,

Az egy ága vóna, Ficó Palyi vóna,

Másik ága vóna, Kanyó Örzse vóna.

(Ipoly menti Órhalom. Párosítósöveg, 1968.)

11.

Ne félj pajtás, ugorod át,

nem süti meg a pofád!

(Szeged. Így buzdították a tűz átugróját.)

12.

Nyitra alatt

Egy mező,

Járjon rajta

Kocsis Pista

Piros pej lova!

Ide s tova

Tekinget,

Hol láthatna

Szeretőt,

Mint e tűz!

(Ipolybalog)

13.

Virágos Szent-János,

Éjszakád világos;

Míg előtted leszek,

Tiszteletet tészek,

Csak addig világos,

Légy aztán homályos!

(Több területen is elterjedt.)

14.

Ki lovai vannak a nagy hegyek alatt?

Ott is ott vannak a Szórád Józsefé.
Selem sárhajú Magyar Ilonának
Haján fölül gyöngykoszorú, gyöngy.

Eredj, Dallos Rozi, előzd meg az én lovaimat,
én is megtérítem a te lúdjaidat!
Selem sárhajú jó Magyar Ilonának.
Haján fölül gyöngykoszorú gyöngy.
(Zsére, Nyitra vármegye)

15.

Ha ja gyivó meg írik, a levele lehullik,

roppan gyivó, mogyoró levél alatt.

Lassan csendíjjetek, ti apró gyiákim,
hagy aludjon Mária napfőkötyig!

Ahun a nap enyugszik, Máriaiban nyugszik,
roppan gyivó, mogyoró levél alatt.

hajtsad, rúzsám, hajtsad a cseresnye jágát,
hagy szakajjak szípi bö szeretőmnek.

Szeretőmnek szípi bö, magamnak jóvábó',
roppan gyivó, mogyoró levél alatt."

(Kolon, Nyitra vármegye. Az éneknek többféle változata ismert, melyekben Máriát a hajnallal, napfelkeltével, ill. az éggel, az éjjeli égbolttal hozzák kapcsolatba.)

16.

Szentiván virágát,

Iván leszakítja,
Anyjának hozza,
Anyja hogy fonja,
A házra feldobja.

(Pomáz, Pest megye)

17.

Szentivánkor rakjunk tüzet!

Szentivánnap estéjén,
rakjunk tüzet, hívd a kedvest:
Gyere kedves vacsorázni,
Kerek piros pogácsákat,
Szentivánnap estéjén.
Én már kedves vacsoráztam,
Szentivánnap estéjén.
Ó te cár, a rétek ura,
Mért kellenek neked rétek?
Körös-körül kaszélgatni,
Felén szentivánfű terem.
Termő szentivánfű mondja:
Szentivánnap estéjén,
Szedj le engem a szűzeknek,
Adj engem a leányoknak,
A mi szép lányainknak.
Szentivánnap estéjén.
Nekem tedd a fülecskémhez,
Mikor este hazamegyünk,
Kis csészébe, tiszta vízbe,
Szentivánnap estéjén.
Én mint virág elhervadok,
Jobban hervadok, mint nyílok

Szentivánnap estéjén.
Ne adj engem menyecskéknek,
Menyecske az gyűlöl engem.
Mikor este hazamennek,
Adj engem a gyerekeknek,
A gyerekek a házra tesznek
Szentivánnap estéjén.
Én mint virág elhervadok,
Jobban hervadok mint nyílok,
Szentivánnap estéjén.
(*Felsőszentmárton, Baranya megye*)

18.

Sütnyivalót loptam,

Az utcára csaptam,
Hénom rózsám, hénom rózsám,
Gyere el velem!

Az egy ága vóna, Ficó Palyi vóna.
Refr.

Másik ága vóna, Kanyó Örzsi vóna.
Refr.

(*Órhalom. Hazafelé menet énekelt párosítószöveg.*)

19.

Prózai szöveg:

Kedves lányok és fiúk!

Régi szokás szerint, szentiván estéjén ugorjátok át a tüzet, hogy legyen több búza, kukorica, kender és szőlő, a lányok jól menjenek férjhez, és a fiúk nősüljenek.

(Szentmihályhegy, Somogy megye. A gabona tűzbe szórása után mondott szöveg.)

További címek:

Meggyullandó N. N. kőháza
Lassan csendíjjetek, ti apró diákok
Gyűjtöttem, gyűjtöttem
Ki ökrei vannak

KITEKINTÉS – SZENT IVÁN-ÉJ HAZÁNKON KÍVÜL

Az európai szentiváni szokások fő vonásai a következők:

Tűzgyújtás (tűz átugrása, fáklyagyújtás, tüzes karika eregetése). Mágikus cselekedetek, melyek tűzzel vagy vízzel vannak kapcsolatban. Növényekkel (füvekkel, virágokkal, gyümölcsökkel) kapcsolatos cselekmények és hiedelmek. Szerelmi varázslás, jóslás, Keresztelő Szt. János tisztelete.

A más ünnepköröknél szokásos alakoskodás, az adománykérő, házaló szerencsekívánatok és a közös lakomázás már nem egyformán gyakran fordul elő ez ünneppel kapcsolatosan. Míg francia területen ezek a vonások hiányoznak, addig például német nyelvterületen, Görögország északi részén, és másutt is feltűnnek (versenyek, játékok, kakasütés stb.).

Az ünnep jellege sok európai országban kettős arculatú: szerencsehozó s egyúttal baljóslatú is (fas et nefas).

A **finnek**nél ezt az ünnepet Johannus ünnepének hívják (Keresztelő Szent János nevéből). Jelenleg Johannust a június 20-a és 26-a közé eső szombaton tartják. A finn családok

ilyenkor egész éjjel fent vannak, senki nem alszik. Az ünnep tiszteletére az emeletes és magánházak előtt Finnország-szerte felhúzzák a kék éggel és fehér báránnyal színezett harmonizáló kék-fehér finn zászlók ezreit. Aki teheti, kimegy a mökkijébe (nyaraló), vízre szállnak a saját kis tavukon, és együtt, vidáman ünneplik az év legvilágosabb napját. Közös vacsorákat rendeznek, kiülnek a tópartra, máglyát raknak, és együtt lesik, majd ünneplik az újra felbukkanó Napot. Régen a máglyát a falu népe együtt rakta, és azt a legidősebb falubeli, vagy pedig egy köztisztviselőben álló személy gyűjthatta csak meg. Szent Iván napján a házat, a szaunát zöld ágakkal, virágokkal, sőt kivágott és a földbe állított fákkal kell feldíszíteni. (Az idősebbek körében szokás az alapos nagytakarítás is.) A szaunázás elmaradhatatlan része az ünnepnek. A szaunázók frissen vágott nyírfagallyakkal csapkodják magukat, és szauna után kiadós lakmározásba fognak.

Manapság már csak ritkán, tréfából, játékosan szokás a régen nagyon is eleven babonás cselekedetek gyakorlása. Régen hittek például abban, hogy Szent Iván éjszakáján a lányok különböző eszközökkel megláthatják, meghódíthatják jövőbelijüket. Ha kilencféle virágot tettek éjjelre a párnájuk alá, leendő vőlegényükkel álmodtak. Az ő arcát láthatták meg a kút vizében is, ha éjjel meztelenül mentek ki oda. A kiválasztott személy szerelmét pedig úgy lehetett például megszerezni, hogy Szent Iván-éj idején meztelenül hemperegtek a kiválasztott férfi harmattól vizes szántóján. A harmatot lepedőbe kellett összeszedni és a marhákkal megitatni, ha azok gyarapodását akarták előidézni. Hittek abban is, hogy legkésőbb Szent Ivánkor véget ér a tavaszi esőzés. Ha a Szent Iván-éj szeles volt, az azt jelentette, hogy rossz lesz a gyümölcs- és a bogyótermés. ⁽⁴²⁾

Az **észtek** különös jelentőséget tulajdonítottak a János nap hajnalán szedett harmatnak, ezt életvíznek tartották, ezzel mosták meg a beteg szemet, úgy gondolták, ettől meggyógyul. A lányok a hold fényénél hintáztak, és tüzet gyújtottak. Szokás volt még a házba nyírfaágat vinni, amely szintén az ünnep szimbóluma északon.⁽⁴³⁾

Svédországban a nyárközépi máglyákat általában a keresztutakon lobbantották lángra. A tűz táplálásához kilencféle fára volt szükség. A falusiak egy bizonyos fajta mérges gombát dobáltak a lángok közé, hogy megtörjék a manók és más természetfeletti lények hatalmát, amelyek a néphit szerint ezen az éjszakán a legaktívabbak. A régi svédek ugyanis azt tartották, hogy a nyári napforduló éjszakáján megnyílnak a hegyek, és a föld mélyének lakói előzőnlík a fenti világot. (A régi kelták Halloween éjszakájáról gondolták ugyanezt.)

Litvániában azok a legények, akik a Szent Iván-éji tüzet táplálták, másnap reggel nagy mennyiségű tejet és tejterméket kaptak a tehenes gazdától, hálából, amiért újabb egy évre sikerült megakadályozni a fekete boszorkányokat a tej elrablásában. Szintén általános volt a nyárközépi tűzben megégett gyümölcsök gyógyító erejébe vetett hit.

Angliában az emberek a szentivánéji máglyáról hozott fáklyával gyújtottak tüzet házaikban az ünnep alkalmából. Az ország egyes részein az emberek úgy hitték, hogy az almatermés tönkremegy, ha nem gyújtanak tüzet Szent Iván napján. Az ünnep tetőpontja az a szertartás volt, mikor fiatalok és idősek egyaránt lobogó diszkoszorongot hajítottak az ég felé, valamint lobogó kerekeket gurítottak a dombokról. Ezekkel az égő kör alakú formákkal köszöntötték a Napot. Napjainkban Szent Iván napja sokszor összekapcsolódik náluk a szerelmesek fesztiváljával, úgy hiszik, ilyenkor nagyobb esélye van az álmok megvalósulásának.⁽⁴⁴⁾ A páfrány jelenléte

ebben a kultúrában is fontos, azt tartják, csak Szent Iván napján virágozik. Druidának öltözött férfiak és nők százai várják a napfelkeltét Stonehenge kövei mellett.

Egy 16. századi krónikából megtudhatjuk, hogy **Németország** szinte minden településén örömtüzeket gyújtottak Szent János napjának előestéjén. A környék apraja-nagyja összegyűlt egy-egy ilyen tűz körül, ahol énekekkel és körtáncokkal múltatták az időt. Az emberek ürm- és verbénafüzérekkel aggattak magukra, a tüzet pedig a kezükben tartott szarkalábsokron keresztül nézték, abban a hitben, hogy ez megőrzi szemük épségét az elkövetkezendő egy évben. Hajnaltájt az ürmöt és a verbénát bedobálták a tűzbe, a következő szavak kíséretében: *„Hagyjon el minden balszerencsém és égjen el ezekkel”*. Németország egyes vidékein a gyerekek házról házra járva gyűjtötték össze a tüzelőt a Szent János-éji örömtűzhöz. Azt gondolták, hogy aki nem járul hozzá a közös tűzhöz, annak a vetésén nem lesz áldás, különösen a kendere marad csökött. Ezen az éjszakán sok gazda kioltotta a tüzet házi tűzhelyén, s egy olyan zsarátnokkal gyújtotta meg újra, amely a közös nyárközépi máglyáról származott. Számos helyen úgy hitték, hogy aki átugorja a tüzet, azt nem gyötri majd a hátfájás aratáskor. Az elhunytak sírhalmait virágokkal díszítették ezen az estén. ⁽⁴⁵⁾

Bajorország egyes vidékein az öregek az örömtűzből származó botokat dugdosták a földbe, abban a reményben, hogy ez magasabbra növeszti majd a lent. Ez a szokás minden bizonnyal összefügg azzal a hagyománnyal, hogy a nyárközépi tűz lángjainak magassága meghatározza a len és a kender magasságát. Sok helyen a tűz átugrásával ugyancsak a növények növekedését próbálták meg serkenteni.

Baden környékén úgy vélték, hogy azoknak a fiataloknak a szülei fogják a legbővebb termést betakarítani, akik a legmagasabbra ugrottak a Szent János-napi tűz fölött.

Lotharingiában nagy halom szalmát gyűjtöttek össze egy domb tetején, majd egy hatalmas fakereket építettek, amit beburkoltak szalmával. A kereket úgy tették irányíthatóvá, hogy egy hosszú, mindkét oldalon messzire kiálló tengelyrudat illesztettek bele. Éjfél felé lángra lobbantották a kereket, és örömujjongásokkal kísérve elindították lefelé a lejtőn. A melléte futó legényeknek az volt a feladatuk, hogy a tüzes monstrumot egy közeli folyóba tereljék. Ha ez sikerült, a környék lakói bőséges szüretre számíhattak abban az évben. A lejtőn leguruló tüzes kerék a Napot jelképezte, amely a nyári napforduló után életének hanyatló periódusába lépett.⁽⁴⁶⁾

Franciaország keleti részén a dombok tetejéről égő kerekeket gurítottak a Moselle-folyóba.

Firenzében (Olaszország) duplán ünnep június 24-e. Nemcsak az esztendő legrövidebb éjszakájának pogány bacchanáliája ez, hanem a város keresztény naptár szerinti névnapja is, hiszen Firenzének védőszentje Keresztelő Szent János. Tűzijáték durrog és hullatja csillagesőjét a városra, a Palazzo Vecchio magas tornyának erkélyein hatalmas fáklyák lobognak, és a város körül a dombok hajlataiban sűrű kötelékekben rajzanak a fényüket ütemesen oltó-gyújtó szentjánosbogarak tízezrei. Ők is ünneplik névadójukat.⁽⁴⁷⁾ Ezen az éjjelen a víz természetfeletti erőt kap. Az olaszok ilyenkor nagy fürdést rendeznek.

Csehországban a szerelmesek koszorúkat dobáltak át egymásnak a nyárközépi tűz fölött. Amikor a lángok lelohadtak, minden pár kezét fogott, és háromszor átugrott a tűzön. A hagyomány szerint akik ezt megtették, hamarosan összeházasodtak, ráadásul egy évre védettséget szereztek a lázzal járó betegségekkel szemben. A megpörkölt koszorúkat hazavitték; egy részével megfüstölték a házat és az istállót, hogy biztosítsák az emberek és az állatok egészségét, a többit pedig egy éven át megőrizték. Vihar idején egy keveset mindig

elégettek belőle a tűzhelyen, és közben imádkoztak, hogy a vihar ne tegyen kárt a házban és a termésben. Európa sok más vidékéhez hasonlóan Csehországban is sokáig eleven volt a kátránnyal bekent kerék magaslatokról való legurításának szokása. Némely helyeken a fiúk összegyűjtötték az elnyűtt seprűket, majd szurokba mártották és meggyújtották őket. A lángoló seprűket azután a levegőbe dobálták, vagy körbefutották velük a szántóföldeket. A seprűk csonkjait a veteményeskertek földjébe dugdosták, hogy megóvják a növényeket a bogaraktól és a férgektől. ⁽⁴⁸⁾

A **csíki székelyeknél (Románia)** Szent Iván estéjén utcánként raknak tüzet, amit népviseletbe öltözött legények, lányok állnak körbe. Összekapaszkodva énekelnek, amíg egy-egy társuk átugorja a lángokat. A dalszövegekbe beleszóve „nyilvánossá éneklük” az aktuális párkapcsolatokat, és az addig titokban tartott szerelmeket – biztosítva ezáltal a falu számára az újabb szenzációt, a fiataloknak pedig az egybekelési lehetőséget. A néphit szerint ugyanis „*kiket Szent Ivánkor összeénekelnek, Szent Istvánra már házasok lesznek*”. ⁽⁴⁹⁾

Errefelé az angyalozás szokása is járta. A faluban a házak elé lombokból sátrat emeltek, abban imádkoztak. A falubéli kislányok csoportosan jártak házról házra, a menet élén a csengettyűs nyomában haladt a királyné a két kicsi angyal társaságában, a harmadik sorban két Zsuzsanna, akiket a két hátulsó angyal követett. Köszöntő éneket mondtak, a háziaktól pedig süteményt, néhány fillért kaptak cserébe.

„Jó napot, uraim,
Mind megen gedjenek,
Vacsorát száminkra
Bőven készítsenek!
Hogy ezáltal mennyben
Koronát nyerjenek!
Ma Szent János napja,
Isten felvirrassza,
Mert Keresztelő Jánosnak
Ma van neve napja.”⁽⁵⁰⁾

A **Bánát legdélibb csücskében, Nagyszereden (Szerbia)** szerbek, pémek (mára már elszerbesedett csehek), magyarok szervezték a tűzgyújtást. Nagyobb közlekedési csomópontoknál, ahol több utca is egybefutott, estefelé összesereglettek a fiatalok és az öregek. (Barna Etus néni közlése.) Egyesek már otthon megfonták a szetiváni koszorút, mások a helyszínen készítették el. A mezőről hozott búzagalász és mezei virágok csokra a teret díszítette: a fa törzsére kötötték, kerítésekre akasztották, egyszóval az ünnep színterét is igyekeztek szebbé tenni. Nagyszeredre jellemző, hogy több tüzet is gyújtottak. A tüzet körülülték, a lányok fején a mezei virágból készült koszorú, s amíg a tűz nem lankadt, népdalokat énekeltek és gyermekjátékokat játszottak. A Bújj, bújj zöld ág... c. közsímsert gyermekjátékunkat a nagylányok és legények is tiszta szívből játszották. A Vajdaságban mára teljesen eltűnt a Szent Iván-éji tűzugrás szokása.⁽⁵¹⁾

Hatalmas tüzeket raktak **Európa számos más táján**, így például **Portugáliában** és **Lappföldön** is. A máglyáknak varázserőt tulajdonítottak: megtisztítanak és védelmeznek a boszorkányoktól, betegségektől, kártékony rovaroktól és a

rágcsálóktól. A községek lakói ma is sok helyen összegyűlnek és körültáncolják a tüzet.

A nyárközépi tűz különféle maradványait Európa-szerte kitűnő amulettnek tartották. A hamuját a földekre szórták, hogy távol tartsa a kártevőket. A félig elégett nagyobb faágakat az eresz alá vagy a tetőszerkezethez erősítették, hogy megoltalmazza a házat a villámcsapástól és a tűzvészttől, az elszenesedett kisebb gallyakat pedig előszeretettel alkalmazták az emberek és az állatok ellen irányuló rontás elhárítására. Az állatok rontástól való megóvásának egy másik elterjedt módja az volt, hogy a nyájat vagy a csordát keresztülhajtották a kialvófélben lévő tűzön, vagy a kialudt tűz hamuján. ⁽⁵²⁾

Területileg különböző módon alakult át az ünnep megrendezése. Az idők folyamán néhol a formai, másutt a tartalmi része változott. A népszokások egy része túlélte az egyes korokat, népeket, egyházakat. Az ünnepet megtartják a városokban, a falvakban, a fesztiválokon, a karneválokon, a piactereken, de még az erdőkben és a hegyek tetején is. Ma már a tűzrakók többségükben nem rituális-termékenységi okokból, hanem szórakoztatás végett gyűjtják meg tüzeiket.

Az ünnepet a történelem folyamán több újpogány szektarendszer és irányzat próbálta kisajátítani magának. A hagyományokon túl annak ősi szellemi, pogány tartalmát is igyekeznek átmenteni.

Európán kívül...

Az **Amerikai Egyesült Államokban** élő hopi indiánok a nyári napforduló idején visszaviszik a szellemeket ábrázoló figurákat, a kachinákat föld alatti termeikbe, ahol a téli napfordulóig pihennek. Az indiánok ezt hazatérési ceremóniának hívják. A fesztiválok legnagyobbikát Indianapolisban rendezik minden év június 26-án.

Mexikóban az emberek a testi-lelki megtisztulás rítusaként vizet öntenek magukra. Régen összegyűjtötték a jótékony hatású harmatot, majd meghempergőztek a nedves fűben. A voladorok tánca valaha a mexikói napkultusz részét képezte. (Egy harminc méter magas rúd csúcsáról derekukra rögzített kötéllel fejjel lefelé lógva, a levegőben táncos mozdulatokat tesz négy férfi.)⁽⁵³⁾

Quebecben (Kanada) ma is nagy lelkesedéssel ünneplik meg június 24-ét. Náluk ez nemzeti ünnep, munkaszüneti nap. Felvonulás, családi és baráti összejövetelek, piknikek, tűzijátékok teszik emlékezetessé. Voltak olyan évek is, mikor a parádék alkalmával tüntetéseket rendeztek.

A dél-amerikai kontinensen (például **Brazíliában**) ezt a napot éppen olyan heteken át tartó előkészületet követő pompával ünneplik meg az emberek, mint az angolok a karácsonyt. A Föld déli féltekéjén ugyanis ez az időpont megfelel a mi karácsonyunk dátumának, hiszen ott akkor kezdődik a tél, amit a március 21-én kezdődő őszt készít elő.

SZENT IVÁN-ÉJ ÜNNEPLÉSE AZ ÉRDI KISTÉRSÉGBEN

A Szent Iván-i népszokások egyes elemei – bár korábbi tradíciói nemigen lelhetők fel – szűkebb környezetünkben, Érden és környékén is megtalálhatók az utóbbi években, évtizedben: tűzgyújtás, tűzugrás, játékok, műsorok, zenés összejövetelek formájában.

SZÁZHALOMBATTA

A Szent Iván-éji programot immár 10 éve a **Hamvas Béla Városi Könyvtár** szervezi, a programok a könyvtár épületében (Szent István tér 5.), ill. a Bara pataknál zajlanak. Néhány emlék a korábbi évek programjaiból, eseményeiből:

Hívogató (1)

Szentivánéj
a Könyvtárban!

június 23-án 21 órától 24-én 03 óráig

Hívogató: Zenes felvonulás tündérekkel, koboldokkal 19 órkor

Joshi Bharat Jöslája: működik 21-24 óráig

Ludas Mátyi – babilódás 21 órától

Boszorkánykonyha – bájitalokat árúsítunk szerelmi és egyéb célokra 21 órától

Koszorúkészítés és a Bara megkoszorúzása

Titánia és Oberon vitája – shakespeare-i jelenet 23:30 –kor

Tűzagrás szerelmeseknek és megtszűhni vágyóknak 24 órakor

Tündér, Faun és kobold szépségverseny tekintélyes zsűrivel és értékes díjakkal 01 órakor

Zene, tánc hajnalig

Töltse velünk ezt az éjszakát!

Plakát

Hívogató (2)

A könyvtár előtt

Meghívó (2002)

Meghívó (2002, programok)

Szentivánéji
a Könyvtárban!

június 23-án 20 órától 24-én 02 óráig

- * Vásári Komédiák - Ládafia Bábszínház 20 órától
- * Bájitalokat árusít egy Boszorkány és egy Sámán
- * Szerelmi jóslások
- * Koszorúfonás és a Bara megkoszorúzása
- * Színjáték: részlet a Szentivánéji álomból
- * Tűzugrás szerelmeseknek és megtisztulni vágyóknak
24 órától
- * Táncháza a Bara együttessel

Töltsé velünk ezt az éjszakát!

Plakát

Szentivánéj a Könyvtárban!
2005. június 23. 20 órától 24. 01 óráig

- Az ördög kilenc kérdése*
- Ládafia Bábszínház előadása 20 órától*
- Vita jórúdjá: működik 21-24 óráig*
- Bájjátalokat árulit egy Boszorkány és egy*
Sámán(szerelmi és egyéb ellokra) 21 órától
- Koszori készítés és a Bara megkoszorúzása,*
a féklyás menet indul 23 órákor
- Tündér-zene 22 órától Ladr András és a*
Tantra Magyar Együttés
- Arcfestés, hajfonás, játszóház*
- Tűzvárás szerelmeseknek és mestírtatulni*
vászyóknak 24 órákor

Töltsé velünk ezt az éjszakát!

Plakát

Csőpíke „Boszi cseppje”

Hangulat-regeneráló készítmény
Pöt szer, de nem gyógyszer!

Javallat:

Kiválóan alkalmas gond-űző, bü-felejtő, erős ingerlékeny állapotban lévő stressz-hatás feloldására.

Ellenjavallat:

Káros mellékhatása nincs, ha szigorúan betartja a használati utasításban cloírt mennyiséget.

Készült:

Természetes anyagokból, meggylé, cukor, víz hozzáadásával, Csőpíke boszorkánykonyhájában.

Adagolás:

Szokásos adagja felnőtteknek naponta
5 csepp egészség,
10 csepp jó kedély,
20 csepp „no-no, megárt!”

Forgalmazza:

A gyártó

Forgalmi értéke A-fa, B-fa, C-fa mellőzőcsével egy szívből jövő mosoly.

Egészségre!

Recept

Szent Iván-éj a könyvtárban!

2006. 06. 23.

20 órától hajnali 1 óráig

- 20:00 *Paprika Jancsi visszatér – vásári komédia*
Bartha Tómi Bábszínháza előadásában
- 21:00 – 24:00 *Mit hoz a jövő?*
Andi és Vera jósdája
- 22:00 *HitRock Pink Floyd tribute band*
koncert
- 20:00 – 24:00 *Boszorkánykonyha*
„mindenre” megoldást nyújtó gyógyfűvekkel
- 20:00 - 22:00 *Vers-sátor*
mondja el, vagy hallgassa meg kedvenc versét
- 20:00 – 23:00 *Játszóház!!!*
hajfonás, hennázás, koszorúfonás
- 23:00 *Tájképmenet*
a Bara patak megkoszorúzása
- 24:00 *Tűzugrás*
szerelemeseknek és megtisztulni vágyóknak
- Körtánc, meg sok-sok zene....*

Töltse velünk ezt az éjszakát!

Plakát

A Hamvas Béla Városi Könyvtár a
„Szent Iván Éj” rendezvény keretében

BARTHA TÓNI BÁBSZÍNHÁZA

szórakoztatja a nézőket:
„Jancsi visszatér”
című produkciójával.

2006. június 23-án (pénteken) 20 órától
a könyvtár előtti téren

Szeretettel várjuk a kicsiket és nagyokat!

Meghívó a bábelőadásra

A bábelőadás

2007. 06. 23-án 20 órától 01 óráig került megrendezésre a Szent Iván-éj, a következő programokkal:

Szent Iván – éj a könyvtárban!

2007. 06. 23. 20 órától 01 óráig

- *Nyakigláb, Csupaháj, Maléscáj, avagy hol terem az igazság - mesejáték, a Ládafia Bábszínház előadása 20 órától*
- *Mit hoz a jövő?*
- Andi és Vera jósdája
- *A Tűzmadár Táltos Dobkör műsora 21³⁰ -tól*
- *Boszorkánykonyha*
- „mindenre” megoldást nyújtó varázsszerekkel
- *Vers-sátor*
- mondja el, vagy hallgassa meg kedvenc versét
- *Díjnyertes pályázat felolvasása 22 órakor*
- *Játszóház*
- textil decoupage, hajfonás, hennázás, koszorúfonás
- *Fáklyásmenet*
- Bara patak megkoszorúzása 23 órától
- *Tűzugrás*
- szerelmeseknek és megtisztulni vágyóknak 24 órakor

Töltse velünk ezt az éjszakát!

Plakát

PÁLVÁZATI FELHÍVÁSI
Szent Iván - új a könyvtárban
2007
„Csodálatos történetek”

Közeledik Szent Iván napja és a Hamvas Béla Városi Könyvtár ismét remek programokkal várja vendégeit, az év legrövidebb éjszakáján. Együttel azoknak a jelentkezők is várjuk, akik megajándékoznak bennünket egy személyes, vagy egy másiktól hallott történettel, amely rendkívüli, szinte megmagyarázhatatlan eseményről számol le. A legizgalmasabb írást díjazzuk és fel is olvassuk az est folyamán.

A történetet kérjük adja le íráskor, legkésőbb 2007. 06. 20-ig a Felnőtt könyvtárban.

„Töltsék velünk ezt az éjszakát!”

Felhívás

20 órától a Ládafia Bábszínház előadta a „Nyaki gláb, Csupaháj, Málészáj, avagy hol terem az igazság” c. mesejátékot.

21 óra 30 perctől kezdődött a Tűzmadár Táltos Dobkör műsora.

A dobkör előadása után „Mit hoz a jövő?” címmel megnyílt Andi és Vera jósdája. A műsorok idején működött a Boszorkánykonyha („mindenre” megoldást nyújtó varázsszerekkel), vers-sátor (ahol mindenki elmondhatta vagy meghallgathatta kedvenc versét). 22 órakor került sor a díjnyertes pályázat felolvasására. A játszóházban textil decoupage, hajfonás, hennázás, koszorúfonás várta az ügyeskedni kívánókat.

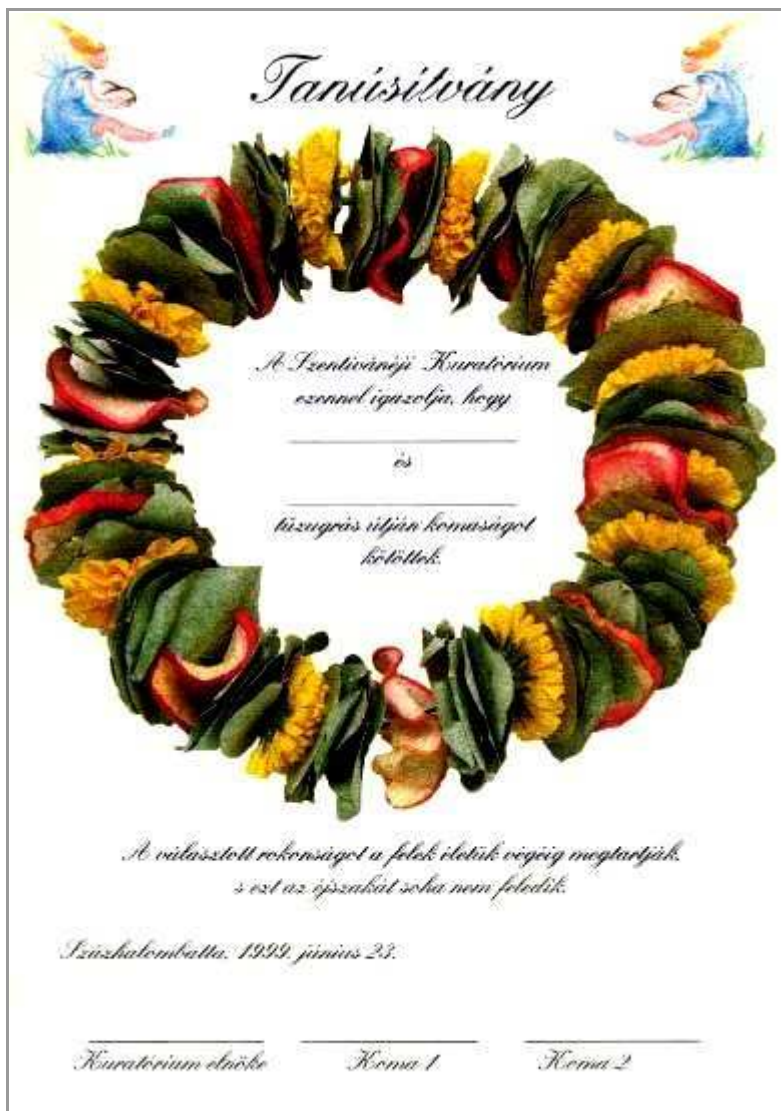
Koszorúban

23 órától került sor a fáklyásmenetre, a Bara patak megkoszorúzásával.

24 órától tűzugrást hajthattak végre a szerelmesek és a megtisztulni vágyók.

Tűzugrás

(A fejezetben szereplő fényképeket, plakátokat a Hamvas Béla Városi Könyvtár bocsátotta rendelkezésünkre.)

TÁRNOK

Tárnokon **2006**-ban honosították meg a Szent Iván-éji néphagyományt. A **június 24**-ei esti programokat megelőzte az I. tárnoki grillező verseny. Ma már családok kedvenc időtöltése, foglalatossága a bográcsozás mellett a grillezés. A Művelődési Ház által szervezett verseny ötlete Domokos Gyulától származott, aki a Domi Tours Iroda vezetője és a tárnoki Pincesor Bt. egyik tulajdonosa. 8 csapat jelentkezett a megmérettetésre. A versenyre bárki benevezhetett, aki szeret a szabadban sütyögetni. Tetszés szerinti alapanyagokból bármiféle grillen készült hússal lehetett indulni. A versenyzőknek minimum 5 adagot kellett elkészíteni körettel együtt. A versenyterület a tárnoki Öreg-hegy egy-egy pincéje volt, aki nem rendelkezett pincével, annak befogadó helyett kellett keresnie.

Az értékelés szempontjai között az előkészítés, a sütés, a tálalás és az ízesítés szerepelt, mely kiegészült egy borajánlóval. A szakmai zsűribe felkérték Várhelyi Miklós arany sapkás mesterszakácsot, a Magyar Nemzeti Gasztronómiai Szövetség Kiállítási és Versenybizottságának tagját, Bánki László pékmestert és Cseh Márton borászt. A társadalmi zsűri tagjai a nézelődőkből kerültek ki, név szerint Kiss István, Páll József, Kolozs Nagy János.

Zsűri

A csapatok nagyon komolyan készültek a versenyre. Kiváló felkészülésüket és fantasztikus kreativitásukat bizonyította az ételek gazdag választéka és a látványos tálalás. A hagyományos ízesítés mellett bátran használták a mediterrán konyha elmaradhatatlan friss zöldfűszereit, például a kakukkfűvet, rozmaringot, bazsalikomot is. Az ínycsiklandó illatok már messziről elárulták a csapatok helyét, minden arra járót kóstolásra csábítottak.

Az ételekhez illő borkínálat még nem volt szinkronban az ízekkel, de ennek ellenére magas színvonalú verseny zajlott. Nagyon nehéz dolga volt a zsűrinek, a helyezéseket csupán egy-egy pont választotta el egymástól.

Az aranyérmeket és a Domi Tours által felajánlott 100 000 Ft-os üdülési utalványt a Rác testvérek csapata nyerte el:

Ezüstérmes a Váradi család lett:

A bronzérmet a Gajárszki Norbert vezette Gajárszky Pincészet csapata kapta, akik a társadalmi zsűri által megítélt közönségdíjat is elnyerték:

A többi résztvevő szintén remek ételeket készített, magas színvonalon. Eredeti nemzetiségi ételkülönlegességekért a Halász utcaiak csapata, a leglátványosabb ételkészítésért a Baráti Kör 50, a tárnoki hagyományok őrzéséért a Diadal Grill, a családias, harmonikus hangulatért a Faragó Team, az újszerű ízhatóságért a Mókások csapata részesült különdíjban.

Az Öreg-hegyen zajló **Szent Iván-napi műsor** 18 órakor kezdődött a budapesti Shine jazz együttes fellépésével.

A közönség

Ezt követte latin és hastánc bemutatóval a Studio Sentido táncosainak szereplése.

Fél nyolckor világzenét játszott Csoki (konga) és Zoli (gitár), később hastáncbemutatót láthattak a tárnoki Várhelyi Csilla előadásában, aki egy különleges szólódarabbal tette emlékezetessé az estét.

Végül az Indián Joe Band adott nagy sikerű blues koncertet, amely után a tűzgyújtás következett (először a településen).

Indián Joe Band

A tárnoki ember már nem az állatok védelmére és termést segítő célzattal gyújtott tüzet az Öreg-hegyen, hiszen nagyon kevesen élnek ma közvetlenül a földből, sokkal inkább egy új, különös közösségi szellem hatására. A zömmel fiatalokból álló csoport éjjel gyakorolta a tűzugrást. Különféle ugrási módok fordultak elő: szerelmesek kézen fogva gazella-szökkenéssel, sportember fél méterrel a tűz fölött gátfutó technikával, szalonspicces fiatalember ütemes tapskísérettel gázolt át a lángokon. Volt, aki az ugrásból hason landolva érkezett a vendéglátó egység pultja alá.

Az utolsó program Jim Jarmush „Éjszaka a földön” című filmjének vetítése volt, amely bepillantást nyújtott különféle nyugati nagyvárosok éjszakai életébe egy különleges szemüvegen keresztül, ugyanis az öt független epizódból álló film mindegyik része egy-egy taxiban játszódik Rómában, New Yorkban, Párizsban, Helsinkiben ill. Los Angelesben. A film nagyszerű rendezője a szereplőket hol komikusan, hol iróniával ábrázolta úgy, hogy a tisztaság és az emberség mindvégig látható lehessen.

SZENT IVÁN NAPJA

Tárnokon az Öreg-hegyen
2007. június 23. „Napfényes ízek”

14.00 II. TÁRNOKI GRILLEZŐ VERSENY

sütés a szabadban –

Várjuk a grillezni szerető csapatok jelentkezését!

Főnyeremény: egy görögországi utazás
a Domi Tours utazási iroda felajánlásával!

15.00 KERESSÜK A KÖZSÉG LEGÍZESEBB HÁZI SÜTEMÉNYÉT ÉS POGÁCSÁJÁT!

Nevezés és információ:

06-23-387-117 (Művelődési Ház)

06-30-226-89-64 (Csch Márton)

16.00 GRILLTÁLAK BEMUTATÓJA, EREDMÉNYHIRDETÉS, BORVETÉLKEDŐ JÁTÉK

KONCERTEK:

17.00 A LATIN NEGYED ZENEKAR

(latin jazz, chachacha, mambo, samba, bossa nova...)

19.00 FÁNK ÉS DZSEM EGYÜTTES (funky)

20.00 HONYECZ FERENC ÉS LAKATOS

MENYHÉRT GITÁR DUÓ

20.30 TÖLGYESI – DÉNES BAND (BLUES)

22.00 JIMI HENDRIX EMLÉKZENEKAR

23.00 TÚZGYÚJTÁS ÉS TÚZUGRÁS

23.30 ART MOZI: ARIZÓNAI ÁLMODOZÓK

(Emir Kusturica filmje)

(Pokróc vagy meleg holmi hasznos!)

**A programok alatt folyamatos vendégvárás
a színpad mellett a**

Kleman-pincében (borkóstolás, frissen sülték)

Friss és fűszeres kecskesajt kóstoló és vásár!

Mézkóstoló és –vásár!

Mindenkit szeretettel várunk!

2007. június 23-án kora délutántól zajlottak a programok. 14 órától „Napfényes ízek” címmel elkezdődött a II. Tárnoki Grillező verseny. A főnyeremény egy görögországi utazás volt a Domi Tours utazási iroda felajánlásával. 15 órától indult a község legízesebb házi süteményének és pogácsájának keresése. 16 órától került sor a grilltálak bemutatójára, eredményhirdetésre, borvetélkedő játéokra.

A koncertek 17 órától kezdődtek: először a Latin negyed zenekar lépett fel (latin jazz, chachacha, mambo, samba, bossa nova zenével).

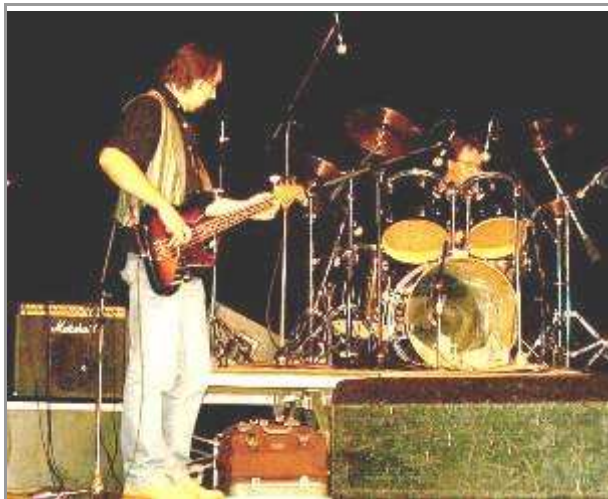

Latin negyed zenekar

19 órától szerepelt a Fánk és dzsem együttes, funky zenével. 20 órától a Honyecz Ferenc és Lakatos Menyhért gitárduót, majd 20.30-tól a Tölgyesi–Dénes Band (blues) zenéjét hallgathatták az érdeklődők.

22 órától a Jimi Hendrix Emlékzenekar (Szegán György, Berta Zsolt, Petrik Miklós) lépett fel.

Jimi Hendrix Emlékzenekar

23 órától került sor a tűzgyűjtásra és a tűzугrásra.

23.30-tól az Art moziban az „Arizónai álmodozók”-at, Emir Kusturica filmjét nézhették meg az éjszakázók.

A programok alatt folyamatos volt a megvendégelés a színpad melletti Kleman-pincében (borkóstolás, frissen sülték, kecskesajt- és mézkóstoló).

(A fejezetben szereplő képek Tárnok város honlapjáról, ill. a Tárnoki Művelődési Házból származnak.)

ÉRD

Érden a korábbi századokban a Szent Iván-i tűzgyűjtésnek nem volt tradíciója. A 20. század végén civil szervezetek és a részönkormányzat tevékenységének köszönhetően kapott teret ez a népszokás, melynek meghonosításában a hagyományápolás mellett nagy szerepe volt a közösségi együttlét igényének is. Az első Szent Iván-éji tüzeket Érd-Óvárosban, a téglagyár épületénél gyűjtötták meg 1989-től kezdődően, a rendezvényt 2003 óta tartják az egykori kastély helyén. 2003-as megalakulása óta a Szent Mihály Alapítvány vállal védnökséget a programok lebonyolítása felett.

TISZTELT ÉRDIEK!
KEDVES ÓVÁROSIK!

**2005. JÚNIUS 25-ÉN ESTE
ISMÉT LÁNGRA LOBBAN
SZENT IVÁN TÜZE**

A szervező helyi lokálpatrióták – a Érd-Óváros Szent Mihály Alapítvány a védnökségével – várják az érdeklődőket.
A táborhelyek már kora délutántól elfoglalhatók, lehet a korábbiakhoz hasonlóan sütni-főzni, de büfé is a vendégek rendelkezésre áll.

A program:

- 19 órától **Apáti József tárogatójátéka**
- 20 órától **kórusmuzsika a Szapáry kazamatában:**
GENIUS LOCI – a hely szellemének hangulatában
- 21 órától szórakoztató zene a szabadtéri színpadon:
Játszik az **Ex együttes**.

Szúnyogiasztót, fáklyát, lámpást, a pincelátogatáshoz melegebb felsőruhát mindenképpen érdemes magukkal hozni.

Töltsük együtt az esztendő legkurtább éjszakáját!

Fesztivál Előleki Készülés Övérszékén

Övérszék Személyi Kiszolgálója és a helyi lakosoktól kért közreműködésük miatt megrendezésre került az

Övérszék Személyi Éj

2006. június 24-én, szerdán.

Program előzetes:

- 17 órától az övérszék és iskolánk előcsarnoka
- 21 órától Övérszék Andri – díszparádás vetélkedés
- 22 órától Tűzgyűlés
- A tép alá volt a Torzonbörz egyesület háza

Ismeret látogatható lesz a Kiszámata. A csoportok 16-18 óra között látóként indulnak.

Bőve és egyéni közrakási lehetőség lesz.

PILLANATKÉPEK AZ ÜNNEP ELŐKÉSZÜLETEIBŐL ÉS PROGRAMJAIBÓL (2003-2006, Bércesi Tibor felvételei):

Készülődés

Apáti József a tárogatóval

Kiállítás a kastélyról

A sátraknál

Piknikezők

Látogatás a Szapáry pincében

Műsor

Műsor

Kórus

A közönség

Koncert a szabadban

Fáklyákkal

Tűzgyújtás

A tűz

Táncolva, énekelve

INTERJÚ ÁBEL ANDRÁSSAL, A SZENT MIHÁLY ALAPÍTVÁNY ELNÖKÉVEL (2007)

Ábel Andrást, a Szent Mihály Alapítvány elnökét kérdeztem az ünnep érdi hagyományairól, 2007. június 23-ai lebonyolításáról.

Milyen előkészítő munkálatai vannak a Szent Iván-éji programnak?

A program helyszínén összetett és sokrétű előkészítő munkálatokat végzünk. Ezek: a kastélydomb területének rendbe rakása, sátrak felállítása, asztalok, padok kikészítése. Ez évben biztonságos kőlépcsőt is építettünk a kastély támfala mellé. Az előkészítő munkálatokban nagy szerepe volt Antunovics Antalnak, a részönkormányzat vezetőjének.

Milyen céljaik vannak ezzel az ünneppel?

Hagyományápolás, a városban élők megismertetése a város történelmi múltjával, mondavilágával és egymással.

Milyen szervezetek kapcsolódtak be az ünnep megszervezésébe?

Civil Érd Meggyesek, Pincetulajdonosok Egyesülete, Zrínyi Ilona Nyugdijas Klub, a volt Minaret férfikórus tagjai. A Szent Mihály Alapítvány a védnökséget vállalta.

Kik azok a személyek, akik jelentős részt vállaltak az ünnep megszervezésében?

Bércesi Tibor, Mészáros István, Mészáros Ildikó, Nagy Péter

Hogyan változott az évek során a résztvevők létszáma?

A létszám folyamatosan nőtt. Az idei volt a legsikeresebb, kb. 2000 ember fordult meg az ünnepen, mely azt mutatja, hogy a rendezvényt a város többi lakója is egyre inkább magáénak tekinti.

Milyen programokat szerveztek az ünnep keretében?

Az első években nem volt műsor, csak bográcslás, és a Minaret férfikórus énekelt. A téglagyárnál a közvilágítás hiányában nehéz volt közlekedni. Az Alapítvány megalakulása, 2003 óta az ünnepet áthelyeztük a kastélydombra, ahol már színpadállításra és műsorok rendezésére is volt lehetőség. Szent Iván napjára helyeztük a „kastély napját”, ezen tablókkal mutattuk be az egykori kastély történetének főbb állomásait, az Érdet birtokló nemesi családok címereit (Sárkány, Illésházy, Szapáry, Batthyány, Sina, Wimpffen családok). A kazamatákban is kiállítottunk képeket.

Az esti programokat megelőzően, délelőtt 10 órától idén is idegenvezető sétákat tartottam több csoportnak, bemutatva Óváros nevezetességeit.

A 18 órától kezdődő műsor keretében a Fő utcai óvoda fellépői és a II. Lajos Általános Iskola diákjai mellett egy felnőttkórust, majd rockzenekarokat (Ex, Fánk és Dzsem zenekar) hallgathattak meg az érdeklődők. A programok alatt sokan megkóstolták Cseh Ferenc főszakács utánozhatatlan babgulyását, üdítőt és süteményt is biztosítottak a szervezők, illetve mindenki süthetett-főzhetett a saját tüze mellett. Sokan kíváncsiak voltak a kastély és pincerendszere történetére, Szapáry Péter legendájára. A kazamatákba rendszeresen, 40 percenként vezetem az érdeklődő csoportokat (kb. egy tucatot!), 22 óráig. Ezután elérkezett a nagy tűzgyújtás ideje. Sokan a közös tűz köré gyűltek, és beszélgettek. Mindenki addig maradhatott, amíg jól érezte magát.

***SZENT IVÁN NAPJÁNAK MEGÜNNEPLÉSE KÉPEKBEN
(2007. június 23., Vasné Tóth Kornélia felvételei):***

A Szent Iván-napi esti műsort megelőzően 16-tól 17 óráig a Nagycsaládosok Egyesülete (a NOE érdi csoportja) felkérésére Abel András, a Szent Mihály Alapítvány elnöke városnéző sétát vezetett Óvárosban. A következő képek az idegenvezetés főbb állomásait örökítik meg.

Találkozás a Thermál Hotelnél (1)

Találkozás a Thermál Hotelnél (2)

Árvízjelző tábla

Szent Sebastyén fogadalmi kápolna

Minaret

Artézi kút

Szent Mihály templom

Bogner Mária Margit síremléke a templomkertben

A II. világháború áldozatainak emlékfaa a templomkertben

II. Lajos király emlékmű

A Szapáry pince, a séta utolsó állomása

A Szapáry pince

A séta az egykori kastély teraszán ért véget, ahol már javában folyt a készülődés az esti programokra.

Készülődés a kastély teraszán (1)

Készülődés a kastély teras zán (2)

A műsor 17 órától a Fő utcai óvodások szereplésével kezdődött.

Az óvodások műsora,
a tűzgrás szokását makettek átugrásával szemléltették

Az óvodások műsora (2)

A II. Lajos Általános Iskola műsora

Kórus előadása a pincében

Tűzgyújtás 22 óra körül

FORRÁSOK JEGYZÉKE

- 1.) Dömötör Tekla: Régi és magyar népszokások (Néprajz mindenkinek 3., Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.), 67. o.
- 2.) Gaál Anikó: Ünnepnapok, hagyományok adventtől adventig (Közdok. Rt., Bp. 1994.), 68. o.
- 3.) Dömötör Tekla: Régi és magyar népszokások (Néprajz mindenkinek 3., Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.), 67. o.
- 4.) Dömötör Tekla: Magyar népszokások (Corvina Kiadó, Budapest, 1972.), 39. o.
- 5.) Melchior Inchoffer: *Annales ecclesiastici regni Hungariae* In. Réső Ensel Sándor: Magyarországi népszokások (Osiris Kiadó, 2000.), 273. o.
- 6.) Dömötör Tekla: Régi és magyar népszokások (Néprajz mindenkinek 3., Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.), 67. o.
- 7.) Dömötör Tekla: Naptári ünnepek, népi színpálya (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964.)
- 8.) Magyar Néprajzi Lexikon IV. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981., 664.o.
- 9.) Dömötör Tekla: Magyar népszokások (Corvina Kiadó, Budapest, 1972.), 40. o.
- 10.) Tátrai Zsuzsanna–Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1997.), 128. o.
- 11.) Dömötör Tekla: Naptári ünnepek, népi színpálya (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964.)
- 12.) Tátrai Zsuzsanna–Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1997.), 128. o.
- 13.) Szóke Anna: Nyári napforduló - Szent Iván napja (cikk a Hét Napból)

- 14.) Tátrai Zsuzsanna–Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1997.), 128. o.
- 15.) Dömötör Tekla: Magyar népszokások (Corvina Kiadó, Budapest, 1972.), 40. o.
- 16.) Réső Ensel Sándor: Magyarországi népszokások (Osiris Kiadó, Budapest, 2000.), 273. o.
- 17.) Június 24. Keresztelő Szent János napja vagy Szent Ivánnap (www.folkradio.hu/hirek)
- 18.) Gaál Anikó: Ünnepnapok, hagyományok adventtől adventig (Közdok. Rt., Budapest, 1994.), 69. o.
- 19.) Dömötör Tekla: A népszokások költészete (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974.), 165. o.
- 20.) Dr. Barsi Ernő: „Rakjuk a tüzet, szentiványi tüzet...” (néprajzi rovat, internet)
- 21.) Réső Ensel Sándor: Magyarországi népszokások (Osiris Kiadó, Budapest, 2000.), 274. o.
- 22.) Tátrai Zsuzsanna–Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1997.), 129. o.
- 23.) Június 24. Keresztelő Szent János napja vagy Szent Ivánnap (www.folkradio.hu/hirek)
- 24.) Réső Ensel Sándor: Magyarországi népszokások (Osiris Kiadó, Budapest, 2000.), 274. o.
- 25.) Június 24. Keresztelő Szent János napja vagy Szent Ivánnap (www.folkradio.hu/hirek)
- 26.) Tátrai Zsuzsanna–Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1997.) 128. o.
- 27.) Réső Ensel Sándor: Magyarországi népszokások (Osiris Kiadó, Budapest, 2000.), 273. o.
- 28.) Fazakas István, Székely Sz. Magdolna: Igézet ne fogja (Magvető Kiadó, Budapest, 1990.), 258. o.

- 29.) Penavin Olga: Népi kalendárium (Forum Kiadó, Újvidék, 1988.); www.hetnap.co.yu
- 30.) Dömötör Tekla: Magyar népszokások (Corvina Kiadó, Budapest, 1972.), 40. o.
- 31.) Dömötör Tekla: Magyar népszokások (Corvina Kiadó, Budapest, 1972.), 40. o.
- 32.) Június 24. Keresztelő Szent János napja vagy Szent Iván-nap (www.folkradio.hu/hirek)
- 33.) Tátrai Zsuzsanna-Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1997.), 131. o.
- 34.) Fazakas István, Székely Sz. Magdolna: Igézet ne fogja (Magvető Kiadó, Budapest, 1990.), 257-8. o.
- 35.) Szőke Anna: Nyári napforduló - Szent Iván napja (cikk a Hét Napból)
- 36.) Varázslatos Szent Iván éjt kíván Imolai Judit (www.astrologia.hu/szentivan)
- 37.) Dömötör Tekla: Régi és magyar népszokások (Néprajz mindenkinek 3., Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.), 67. o.
- 38.) Dömötör Tekla: A népszokások költészete (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974.), 167-170. o.
- 39.) Dömötör Tekla: Régi és magyar népszokások (Néprajz mindenkinek 3., Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.), 70. o.
- 40.) Dömötör Tekla: Régi és magyar népszokások (Néprajz mindenkinek 3., Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.), 70. o.
- 41.) Az énekek forrásai: Rozmaringoszorú /Szlovákiai magyar tájak népköltészete (szerk. Kósa László, Madách Kiadó, Bratislava, 1979.) - benne 10 szentiváni ének (204-209. o.); Tátrai Zsuzsanna-Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1997., 128-133. o.); Dömötör Tekla: A népszokások költészete (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974.), 165-167. o.

- 42.) Szent Iván-nap Finnországban In. Honismeret 2003/3. XXXI. évfolyam
- 43.) www.unnep.mentha.hu
- 44.) www.rovart.com
- 45.) Réső Ensel Sándor: Magyarországi népszokások (Osiris Kiadó, Budapest, 2000.), 274. o.
- 46.) Kolonics István: Szent Iván éji varázslatok (www.szentivanej.hu)
- 47.) <http://jelesnapok.neumann-haz.hu>
- 48.) www.szentivanej.hu
- 49.) Gaál Anikó: Ünnepek, hagyományok adventtől adventig (Közdok. Rt., Budapest, 1994.), 69. o.
- 50.) Tátrai Zsuzsanna–Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1997.), 133. o.
- 51.) Szőke Anna: Nyári napforduló – Szent Iván napja (cikk a Hét Napból)
- 52.) www.szentivanej.hu
- 53.) www.rovart.com

BIBLIOGRÁFIA

- Bálint Sándor: Ünnepi kalendárium (A Mária-ünnepek és jelesebb napok hazai és közép-európai hagyományvilágából, december 1.–június 30.; Budapest, Szent István Társulat, 1977.)
- Bellosics Bálint: Magyarországi adatok a nyári napforduló ünnepéhez (Ethnographia, 1902.)
- Dömötör Tekla: A népszokások költészete (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974.), 162-193. o.
- Dömötör Tekla: Naptári ünnepek, népi színhátszás (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1964.)
- Dömötör Tekla: Régi és magyar népszokások (Néprajz mindenkinek 3., Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.), 67-72. o.
- Dömötör Tekla: Magyar népszokások (Corvina Kiadó, Budapest, 1972.), 39-40. o.
- Fazakas István, Székely Sz. Magdolna: Igézet ne fogja (Magvető Kiadó, Budapest, 1990.), 256-258. o.
- Gaál Anikó: Ünnepnapok, hagyományok adventtől adventig (Közdok. Rt., Budapest, 1994.), 68-69. o.
- Gunda Béla: Szentiváni tűzcsóválás Törökkoppányban (Ethnographia, 1938.)
- Jankovich Marcell: Jelkép-kalendárium (Csokonai Kiadó, Debrecen, 2006.)
- Magyar néprajzi lexikon IV. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981., 661–665.o.
- Magyar néprajz VII. kötet (Népszokás, néphit, népi vallásosság), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990., 186–193. o.
- Magyar népzene tára II. kötet (Jeles napok), Akadémiai Kiadó, Budapest, 1953., 253-329. o.

- Martin György: A magyar körtánc és európai rokonsága (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979.)
- Marót Károly: Szent Iván napja (Ethnographia, 1939.)
- Manga János: Ünnepek, szokások az Ipoly mentén (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968.)
- Melchior Inchoffer: Annales ecclesiastici regni Hungariae (Romae, 1644.)
- Penavin Olga: Népi kalendárium (Forum Kiadó, Újvidék, 1988.)
- Réső Ensel Sándor: Magyarországi népszokások (Osiris Kiadó, Budapest, 2000.), 273-274. o.
- Réső Ensel Sándor: Szent Iván napi tűzugrások (Nefejejs, 45. sz., 527-528. o.)
- Róheim Géza: Magyar néphit és népszokások (Athenaeum Kiadó, Budapest, 1925.)
- Rozmaringkoszorú /Szlovákiai magyar tájak népköltészete (szerk. Kósa László, Madách Kiadó, Bratislava, 1979.) - benne 10 szentiváni ének, 204-209. o.
- Szent Iván-i énekek (A Folkrádió fóruma, szövegek Csutor Jutka)
- Szent Iván-nap Finnországban In. Honismeret 2003/3. XXXI. évfolyam
- Tátrai Zsuzsanna–Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 1997.), 127-136. o.

Internetes cikkek, honlapok:

- Bencsik Klára: A fény ünnepe (Magyar Krónika-Magazin) (www.magyar kronika.com)
- Diósd és környéke online (www.dko.hu)
- Dr. Barsi Ernő: „Rakjuk a tüzet, szentiványi tüzet...” (néprajzi rovat, internet)

Érdi Lap

Érdi Újság XVII. évf. 14. szám, 2007. július 5.

<http://jelesnapok.neumann-haz.hu>

Június 24. Keresztelő Szent János napja vagy Szent Iván-nap

(www.folkradio.hu/hirek)

Kolonics István: Szent Iván éji varázslatok

(www.szentivanej.hu)

Rovás Kulturális Galéria (www.rovart.com)

Százhalombatta Hírtükör Online (www.hirtukor.hu)

Szőke Anna: Nyári napforduló – Szent Iván napja (cikk a Hét Napból)

Varázslatos Szent Iván éjt kíván Imolai Judit

(www.astrologia.hu/szentivan)

www.battanet.hu

www.bmk.battanet.hu

www.erd.hu

www.folkradio.hu/hirek

www.harmonet.hu/cikk (Szent Iván éj külföldön)

www.hbmk.hu

www.hetnap.co.yu

www.hungarywines.net/programs

www.tarnok.hu

www.unnep.mentha.hu

www.vmmi.org (Vajdasági Magyar Művelődési Intézet)